

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.12.2018, sp. zn. 30 Cdo 2584/2016, ECLI:CZ:NS:2018:30.CDO.2584.2016.1

Číslo: 36/2021

Právní věta:

Česká republika odpovídá za újmu způsobenou porušením práva Evropské unie rozhodnutím Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, i když takové rozhodnutí nebylo pro nezákonnost zrušeno, jestliže: a) cílem porušeného unijního předpisu je přiznání práv jednotlivcům, b) porušení je dostatečně závažné, přičemž z důvodu zvláštní povahy funkce soudu je stát odpovědný jen ve výjimečném případě, kdy soudní rozhodnutí porušilo použitelné právo zjevným způsobem, a c) mezi porušením unijního předpisu a škodou existuje příčinná souvislost; tyto předpoklady musí být splněny kumulativně.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.12.2018

Spisová značka: 30 Cdo 2584/2016

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odpovědnost státu za škodu

Předpisy: Úmluva 111/2009 Sb. m. s.
§ 8 předpisu č. 82/1998Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. 30 Co 349/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se (po vyloučení některých nároků k samostatnému projednání) domáhala proti státu náhrady škody v částce 2 000 000 Kč s příslušenstvím a náhrady nemajetkové újmy konstatováním porušení práva z titulu odpovědnosti státu za porušení unijního práva, když tvrdila, že jí škoda a újma vznikly v příčinné souvislosti s porušením primárního a sekundárního práva Evropské unie (dále jen „EU“) a nerespektováním judikatury Evropského soudního dvora (nyní Soudní dvůr Evropské unie, dále také jen „SDEU“), jehož se dopustily legislativní orgány České republiky,

organizační složka státu - Ministerstvo zahraničních věcí a rovněž soud rozhodující v poslední instanci porušením povinnosti eurokonformního výkladu právních norem upravujících odměňování za práci. Legislativní orgány dle žalobních tvrzení porušily své povinnosti při své legislativní činnosti, neboť po vstupu České republiky do EU a po uplynutí lhůty k zapracování směrnice do vnitrostátních právních norem, ponechaly v právním řádu zákon o platu odporující čl. 141 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (dále jen „EHS“); neprovedly Směrnicí Rady č. 75/117 EEC o sladění zákonů členských států týkajících se uplatnění zásady stejné odměny za práci ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/73/EC; špatně provedly harmonizační novelu zákoníku práce zákonem č. 46/2004 Sb., jež nerespektuje aplikační přednost práva EU a judikaturu SDEU. Soud rozhodující v poslední instanci, jímž byl Nejvyšší soud, neprovedl eurokonformní výklad pojmu „odměna za práci“, aplikoval zákon o platu a náhradě mzdy v rozporu s čl. 141 Smlouvy o založení EHS, vznik škody posuzoval nepřiléhavě výhradně dle zákoníku práce a nerespektoval přitom judikaturu SDEU ani vlastní judikaturu. Částka 2 000 000 Kč podle žalobkyně představuje škodu jí vzniklou v důsledku rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2010, č. j. [21 Cdo 1788/2009-226](#), jímž jí nebyla přiznána částka 110 062,35 € představující náhradu zvýšených životních nákladů („zahraniční plat“).

2. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 31. 8. 2015, č. j. 31 C 425/2014-170, zamítl žalobu o zaplacení částky 2 000 000 Kč s požadovaným příslušenstvím (výrok I), zamítl žalobu, aby soud konstatoval, že porušením přímé závaznosti Smlouvy o založení Evropských společenství ze strany státu a soudní moci došlo k zásahu do práva žalobkyně na spravedlivou odměnu za práci a k zásahu do práva žalobkyně vlastnit majetek zaručeného Listinou základních práv a svobod (výrok II), a uložil žalobkyni zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení částku 1 200 Kč.

3. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně se v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 27 C 3/2006 (dále jen „původní řízení“) domáhala proti žalované České republice - Ministerstvu zahraničních věcí finančních nároků z důvodu neplatné výpovědi z pracovního poměru. Mimo jiné se domáhala zaplacení částky 110 062,35 € s úroky z prodlení s tvrzením, že podle pracovní smlouvy byla zařazena jako diplomat zastupitelského úřadu v Madridu, proto jí kromě platu korunového náležel i „plat valutový“, který představuje náhradu zvýšených životních nákladů za období od 7. 5. 2003 do 31. 12. 2006. Tento nárok byl soudem prvního stupně i soudem odvolacím v posuzovaném řízení zamítnut. Dovolání žalobkyně zamítl Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 15. 4. 2010, č. j. [21 Cdo 1788/2009-226](#). V odůvodnění rozsudku Nejvyšší soud uvedl: „Podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech (dále jen ‚zákon o platu‘), zaměstnanci přísluší za vykonanou práci plat. Platem se rozumí peněžitá plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnanci za práci. Za plat se nepovažují plnění poskytovaná podle zvláštních předpisů v souvislosti se zaměstnáním, zejména náhrady mzdy, odstupné, cestovní náhrady a odměna za pracovní pohotovost (§ 3 odst. 2 zákona o platu). Základním pojmovým znakem platu tedy je, že přísluší za vykonanou práci. Vedle platového tarifu stanoveného pro platovou třídu, do které je zaměstnanec zařazen, je třeba za plat považovat i jeho ostatní složky (např. příplatky, odměny, apod.), byly-li poskytnuty zaměstnanci za práci. Jestliže ovšem poskytnuté hmotné plnění nemá žádnou vazbu na vykonanou práci (např. na odvedený výkon, odpracovanou dobu apod.) a zhodnocuje jiné faktory (např. pouhou existenci pracovního poměru), nejedná se o plat. Z tohoto důvodu zaměstnanci v zásadě nepřisluší plat za dobu, kdy práci nevykonává (např. po dobu překážek v práci, kdy mu náleží náhrada mzdy nebo dávky nemocenského pojištění). Plnění z pracovněprávních vztahů může zároveň zaměstnavatel poskytnout zaměstnanci jen tehdy, stanoví-li to právní předpisy, a jen za podmínek a v rozsahu těmito právními předpisy stanovenými. Podle ustanovení § 3 odst. 1 věty první nařízení vlády č. 62/1994 Sb., o poskytování náhrad některých výdajů zaměstnancům rozpočtových a příspěvkových organizací s pravidelným pracovištěm v zahraničí, jež bylo vydáno na základě zmocnění uvedeného v

§ 24 zákona č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách (dále též jen ‚nařízení vlády‘), zaměstnanci přísluší náhrada zvýšených životních nákladů od prvního do posledního dne přidělení k výkonu práce v zahraničí. Z povahy platu, jak byla výše vyložena, v porovnání s tím, jaký účel má náhrada zvýšených životních nákladů podle nařízení vlády, vyplývá, že se nemůže jednat o plat nebo jeho složku (nejde o odměnu za vykonanou práci), ale že jde o ‚náhradu‘ poskytovanou zaměstnanci s pravidelným pracovištěm v zahraničí. Tento závěr soudů ostatně dovolatelka ani nezpochybňuje, když v dovolání dovozuje, že nevyplacením náhrady zvýšených životních nákladů jí vznikla škoda. Souhlasit lze se soudy (i dovolatelkou – žalobkyní) i v tom, že, nemůže-li být zohledněna skutečnost, že žalobkyni nebyla vyplácena náhrada zvýšených životních nákladů při poskytování náhrady mzdy (platu) podle ustanovení § 61 zák. práce (nejde o součást platu), je třeba též posoudit, zda postupem žalované (jejích zaměstnanců) nevznikla žalobkyni škoda ve smyslu ustanovení § 187 odst. 2 zák. práce. Podle ustanovení § 187 odst. 2 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce (srov. § 364 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce), zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci též za škodu, kterou mu způsobili porušením právních povinností v rámci plnění úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednajícím jeho jménem (§ 9a a 10). Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci podle naposled citovaného ustanovení jsou porušení právních povinností v rámci plnění úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednajícím jeho jménem, vznik škody a příčinná souvislost mezi uvedeným porušením pracovních povinností a vznikem škody. Škodou, jako jedním z předpokladů vzniku odpovědnosti zaměstnavatele, se rozumí majetková újma, která se projevuje (nastala) v majetkové sféře poškozeného (zaměstnance) a je objektivně vyjádřitelná (vyčíslitelná) v penězích. Nedochází-li k naturální restituci (uvedení v předešlý stav), je napravitelná poskytnutím majetkového plnění (peněz). Pro plnění, která poskytuje svým zaměstnancům zaměstnavatel podle nařízení vlády č. 62/1994 Sb. (mezi ně patří i náhrada zvýšených životních nákladů) je charakteristické, že mají zaměstnanci nahradit (kompenzovat) vyšší životní náklady při pobytu v zahraničí, jež vyplývají z kurzového srovnání příslušné zahraniční měny s českou korunou. Zaměstnanec totiž i při práci v zahraničí pobírá stejný plat jako v tuzemsku, i když s přihlédnutím k reálnému kurzu české koruny mu tento plat nezabezpečuje stejnou životní úroveň. Právě proto, aby toto znevýhodnění v souvislosti s prací v zahraničí bylo odstraněno (zmenšeno), jsou těmto zaměstnancům poskytovány uvedené náhrady v cizí měně. Z této povahy náhrad vyplývá, že svoji funkci mohou plnit, jen vykonává-li zaměstnanec práci skutečně v zahraničí (srov. slova ‚...přísluší od prvního do posledního dne přidělení k výkonu práce v zahraničí‘ v § 3 odst. 1 nařízení vlády). Nevykonává-li zaměstnanec fakticky práci v zahraničí, nemůže mu logicky vznikat ztráta, která je náhradou podle § 3 nařízení vlády nahrazována (kompenzována). Nevyplacením náhrady zvýšených životních nákladů zaměstnanci, který fakticky práci v zahraničí nevykonává, tomuto zaměstnanci nemůže ani vznikat škoda (nevzniká mu majetková újma, která se projevuje v jeho majetkové sféře a je objektivně vyjádřitelná v penězích). Chybí tak jeden z předpokladů vzniku odpovědnosti zaměstnavatele za škodu podle ustanovení § 187 odst. 2 zák. práce. Naopak, kdyby taková náhrada byla vyplácena zaměstnanci, který fakticky práci v zahraničí nevykonává, bylo by to nejen v rozporu se zákonem, ale vznikalo by mu nepochybně v rozsahu takto vyplacených částek bezdůvodné obohacení.“ Dále ve věci rozhodoval Ústavní soud, který usnesením ze dne 22. 2. 2011 stížnost žalobkyně jako zjevně neopodstatněnou odmítl.

4. Soud prvního stupně věc posoudil podle čl. 157 Smlouvy o fungování EU (dále též „SFEU“, dříve čl. 141, resp. čl. 119 Smlouvy o založení Evropského společenství), podle čl. 4 odst. 3 a čl. 6 odst. 3 SFEU a podle rozsudků SDEU (v rozsudku soudu prvního stupně označených) a učinil závěr, že členské státy zásadně odpovídají za škodu způsobenou porušením unijních norem, jehož se dopustily jejich orgány, přičemž tato odpovědnost je dána i v případě, že dotčené porušení vyplývá z rozhodnutí soudu rozhodujícího v poslední instanci, jestliže porušené pravidlo práva Společenství přiznává práva jednotlivcům, porušení je dostatečně závažné a existuje přímá příčinná souvislost mezi tímto porušením a škodou utrpěnou poškozenými osobami (např. rozsudek C-224/01 Köbler). Podle soudu prvního stupně žalobkyni škoda nevznikla, neboť účelem a smyslem tzv. zahraničního

platu je kompenzovat pracovníkovi zvýšené životní náklady v zahraničí. Dále uzavřel, že ve smyslu judikatury SDEU se čl. 157 SFEU vykládá široce tak, že pod něj spadá i zahraniční příspěvek, což však není významné pro posouzení této věci. Smyslem čl. 157 SFEU je zajištění stejné odměny mužů a žen za stejnou práci, což dopadá i na příspěvek za práci v zahraničí. Jestliže však žalobkyně v relevantním období v zahraničí nepracovala, nemůže mít na tuto náhradu nárok. Nemohlo proto dojít postupem státních orgánů k zásahu do práva žalobkyně na spravedlivou odměnu za práci ani k zásahu do práva žalobkyně vlastnit majetek. Případné legislativní pochybení orgánů státu není ve vztahu příčinné souvislosti s tvrzenou škodou, resp. nemajetkovou újmou, neboť ta byla přetržena rozhodováním soudů v rámci původního řízení. I v případě legislativního pochybení orgánů státu bylo povinností soudu užít na základě prosazeného principu přednosti unijního práva eurokonformního výkladu vnitrostátních předpisů. Soud prvního stupně neshledal důvodným požadavek žalobkyně na položení předběžné otázky SDEU, neboť nemá pochybnosti o platnosti právních aktů unijního práva, přičemž otázka, že zahraniční plat spadá pod čl. 157 SFEU, byla již judikaturou SDEU vyřešena. Soud prvního stupně shledal žalobu nedůvodnou, neboť žalobkyni nevznikla škoda ani nemajetková újma a Nejvyšší soud neužil výklad rozporný s právem EU. Údajná pochybení zákonodárných orgánů pak nejsou v příčinné souvislosti s tvrzeným vznikem škody, resp. nemajetkové újmy.

5. Městský soud v Praze jako soud odvolací k odvolání žalobkyně potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I) a uložil žalobkyni zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 300 Kč (výrok II).

6. Odvolací soud poté, co se vypořádal s procesními námitkami odvolatelky, uzavřel, že soud prvního stupně nepochybil při právním posouzení věci, přičemž odkázal na odůvodnění jeho rozsudku. Soud prvního stupně správně vyšel při posouzení nároku z judikatury SDEU, jakož i z judikatury českých vyšších soudů, z níž vyplývá, že musejí být dány tři předpoklady pro odpovědnost členského státu za škodu způsobenou jednotlivcům porušením unijního práva, a to 1) porušení právní normy přiznávající práva jednotlivcům, 2) dostatečná závažnost tohoto porušení a 3) existence přímé příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti, která je uložena státu, a škodou utrpěnou poškozenými osobami. Byť žalobkyně svůj nárok odůvodňuje různě konstruovanými argumenty, lze dovodit, že podstatou žalobního nároku je tvrzení žalobkyně, že jí vznikla škoda tím, že jí nebyl v původním řízení přiznán nárok na zaplacení částky 110 062,35 € představující náhradu zvýšených životních nákladů podle nařízení vlády č. 62/1994 Sb. za situace, kdy nevykonávala práci v zahraničí z důvodu, že jí byla dána neplatná výpověď. Toto nepřiznání bylo podle žalobkyně způsobeno tím, že 1) nebyla provedena harmonizace unijního a vnitrostátního práva ohledně zásady „stejná odměna za stejnou práci mužů a žen“, resp. ohledně zásady zákazu diskriminace (konkrétně že byla ponechána úprava v zákonu o platu, která odporuje čl. 157 SFEU), a 2) že Nejvyšší soud neprovedl eurokonformní výklad pojmu odměna za práci, resp. jeho výklad byl v rozporu s čl. 157 SFEU, pokud nerespektoval judikaturu SDEU, ani svoji vlastní judikaturu. Žalobkyně jako jediné konkrétní pravidlo stanovené unijním právem, které bylo dle ní v tomto případě porušeno (ať už neprovedením harmonizace vnitrostátního práva v jeho smyslu, nebo jeho nepoužitím při rozhodnutí Nejvyššího soudu v původním řízení), označuje čl. 157 SFEU.

7. K tomuto článku z judikatury SDEU podle odvolacího soudu vyplývají dva závěry. Především uvedený článek má přímý účinek, neboť je dostatečně jasný, přesný a nepodmíněný. Z přímého účinku plyne, že zásady stejné odměny za stejnou práci ve smyslu tohoto článku se lze dovolávat před vnitrostátními soudy a že vnitrostátní soudy jsou povinny poskytovat ochranu právům, které toto ustanovení účastníkům přiznává. Dále z judikatury lze učinit závěr, že SDEU „odměnu“ ve smyslu uvedeného článku vykládá široce, když za odměnu se považuje nejen obvyklá mzda či plat, ale i veškeré ostatní odměny, jež zaměstnavatel přímo nebo nepřímou vyplácí zaměstnanci v souvislosti se zaměstnáním. První shora uvedený závěr spočívající v přímé použitelnosti uvedeného článku vnitrostátními soudy nutně vede k závěru, že případná tvrzená nedostatečná harmonizace

vnitrostátního práva ve smyslu uvedeného článku (tvrzené ponechání zákona o platu v rozporu s čl. 157 SFEU, případně další nedostatečné úpravy), není v příčinné souvislosti s tvrzenou škodou spočívající v nepřiznání částky 110 062,35 € Nejvyšším soudem. Pokud by přicházelo v úvahu přisouzení uvedeného nároku na základě použití práva přiznaného v čl. 157 SFEU, pak by bylo povinností vnitrostátního soudu takové právo ve smyslu uvedeného článku přiznat bez ohledu na to, zda bylo či nebylo pravidlo uvedené v čl. 157 SFEU řádně implementováno do vnitrostátní právní úpravy (zákon o platu, zákoník práce, případně další právní předpisy). Konečně žalobkyně sama tvrdí, že Nejvyšší soud porušil unijní právo právě tím, že nepoužil (při posouzení jejího nároku v původním řízení) čl. 157 SFEU, tedy že neprovedl eurokonformní výklad pojmu odměna za práci. Je proto správným závěr soudu prvního stupně, že mezi tvrzeným porušením povinnosti státu učinit v legislativní oblasti opatření k zavedení zásady stejné odměny za práci ve smyslu čl. 157 SFEU a tvrzenou škodou spočívající v nepřiznání částky 110 062,35 € soudem poslední instance, není vztah příčinné souvislosti. Pro tento nedostatek nemůže být dána odpovědnost státu za tvrzenou škodu v důsledku porušení povinnosti státu v oblasti harmonizace vnitrostátního práva s unijním právem. Závěr soudu prvního stupně v tomto smyslu je proto správný.

8. Pokud jde o tvrzené porušení unijního práva postupem Nejvyššího soudu v původním řízení spočívající v tom, že nárok žalobkyně nebyl přiznán z důvodu neprovedení eurokonformního výkladu, pak je podle odvolacího soudu správný závěr soudu prvního stupně, že ani zde nejsou naplněny shora uvedené předpoklady pro odpovědnost státu. Odvolací soud zdůraznil, že závěry judikatury SDEU ohledně širokého výkladu pojmu „odměny“ se týkají výlučně výkladu tohoto pojmu ve smyslu čl. 157 SFEU, tedy pouze a výlučně pro účely prosazení zásady stejné odměny mužů a žen za stejnou práci. V tomto a nikoliv jiném smyslu je SDEU rozhodováno, že rovnost při odměňování mužů a žen za práci musí být dána v oblasti všech „odměn“, které jsou vypláceny v souvislosti se zaměstnáním. V tomto smyslu by skutečně čl. 157 SFEU dopadal i na náhradu zvýšených životních nákladů poskytovaných podle nařízení vlády č. 62/1994 Sb., které nepochybně souvisí se zaměstnáním. čl. 157 SFEU však rozhodně neupravuje ani výši, ani podmínky pro stanovení platu, mzdy, náhrady platu či mzdy při neplatném skončení pracovního poměru, či výši a podmínky jiného plnění poskytovaného v souvislosti se zaměstnáním, když naopak judikatura SDEU co do těchto otázek ponechává úpravu výlučně na členských státech. Ve vztahu k náhradě platu při neplatném rozvázání pracovního poměru, či k náhradě zvýšených životních nákladů ve smyslu nařízení vlády č. 62/1994 Sb. je třeba čl. 157 SFEU vykládat tak, že taková náhrada náleží stejně (ve stejné výši za stejných podmínek) jak mužům, tak ženám, nestanoví však, jaké jsou konkrétní podmínky pro výplatu uvedených náhrad. Nerovné (diskriminační) podmínky stanovené pro náhradu zvýšených životních nákladů, resp. pro náhradu mzdy (platu) pro ženy a muže však žalobkyní nebyly nikdy v původním řízení tvrzeny. Porušením čl. 157 SFEU nebylo žalobkyní vůbec v původním řízení argumentováno, ani skutkově jí nebylo tvrzeno, že by podmínky vztahujícího se k náhradě zvýšených životních nákladů (náhradě mzdy při neplatném skončení pracovního poměru či náhradě škody z tohoto důvodu) byly stanoveny či uplatňovány odlišně pro muže a ženy. Takové okolnosti, které by nasvědčovaly porušení zásady stejné odměny za stejnou práci pro ženy a muže, v původním řízení nevyšly ani jinak najevo. Za uvedených okolností nebylo povinností soudu v původním řízení použít čl. 157 SFEU, resp. provést výklad vnitrostátního práva ve smyslu ustanovení tohoto článku. Jinak řečeno, ani použití ustanovení čl. 157 SFEU, resp. v tomto smyslu eurokonformní výklad vnitrostátních předpisů (zákoník práce, zákon o platu, nařízení vlády) by nevedl k jinému závěru, než že žalobkyni nárok na zaplacení částky 110 062,35 € nepřísluší z důvodů uvedených v rozsudku Nejvyššího soudu.

9. Odvolací soud k tomu dodal, že žalobkyně ani v tomto řízení netvrdila, že by vnitrostátní úprava použitelná na posouzení jejího požadavku na zaplacení 110 062,35 € (zákoník práce, zákon o platu, nařízení vlády) zakládala nerovnost při odměňování mezi muži a ženami. V tomto směru žalobkyně učinila jedinou neurčitou zmínku v odvolání potud, že jí soud stanovil náhradu platu „odpovídající pracovnímu zařazení uklízečky ve většině nepřesahující 10 000 Kč měsíčně, zatímco jiní mužští

diplomaté pobírali v zahraničí plat nejméně desetkrát vyšší“. Chtěla-li žalobkyně tímto tvrdit, že vnitrostátním právem je stanovena (uplatňována) náhrada platu, resp. náhrada zvýšených životních nákladů za stejných podmínek odlišně pro muže a ženy, pak se jedná o tvrzení uplatněné nepřipustně nově v odvolacím řízení (§ 205a o. s. ř.). I přes uvedené lze uzavřít, že žalobkyní tvrzená nízká náhrada platu z neplatného rozvázání pracovního poměru v porovnání s platem diplomatů působících v zahraničí, nezakládá nepřipustnou nerovnost (diskriminaci oproti mužům), neboť se zjevně nejedná o rozdílné odměňování mužů a žen za stejnou práci. Rozdíl spočívá pouze v tom, že zaměstnancům (mužům i ženám) vykonávajícím práci v zahraničí náleží za dobu tohoto výkonu náhrada zvýšených životních nákladů, zatímco taková náhrada zcela logicky nenáleží zaměstnancům, kteří práci v zahraničí nevykonávají. Tvrdila-li žalobkyně obecně, že je diskriminována samotnou výší náhrady platu při neplatném skončení pracovního poměru, kterou považuje vzhledem ke svému vzdělání, zařazení a praxi za nízkou, pak je třeba uvést, že unijní právo nezakládá v tomto směru žádné pravidlo, které by bylo v případě žalobkyně porušeno. Lze uzavřít, že nebyl naplněn ani předpoklad odpovědnosti státu za škodu ve vztahu k tvrzenému porušení unijního práva rozhodnutím Nejvyššího soudu v původním řízení (tvrzené neprovedení eurokonformního výkladu odměny za práci, resp. posouzení vzniku škody). Odvolací soud s ohledem na posouzení povahy nároku na zaplacení 110 062,35 € v původním řízení provedené Nejvyšším soudem, při němž nepřicházelo v úvahu použití ustanovení čl. 157 SFEU, resp. judikatury SDEU k tomuto článku vydané, má za správný také závěr soudu prvního stupně, že žalobkyni nepřiznáním 110 062,35 € nevznikla škoda. Tato částka má povahu kompenzace zvýšených životních nákladů vzniklých zaměstnanci při výkonu práce v zahraničí, a tedy jestliže žalobkyně v rozhodném období práci v zahraničí nevykonávala, pojmově jí nemohla vzniknout škoda nepřiznáním takové kompenzace.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně (dále též „dovolatelka“), zastoupená advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), včasným dovoláním (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), a to v celém rozsahu výroku I rozsudku odvolacího soudu ve spojení s akcesoricky dotčeným výrokiem II (podle obsahu však toliko co do rozhodnutí ve věci samé), a navrhla, aby Nejvyšší soud „rozsudek odvolacího soudu změnil a žalobě v nároku vyloučeném k řízení pod sp. zn. 31 C 425/2014 vyhověl v plném rozsahu a přiznal žalobkyni náklady řízení“.

11. Podle dovolatelky odvolací soud měl k jejímu požadavku rozsudek soudu prvního stupně jako nepřezkoumatelný zrušit, napadené rozhodnutí tak ve smyslu § 237 o. s. ř. záviselo na vyřešení otázky procesního práva, a to výkladu § 219a odst. 1 písm. b) o. s. ř. a podmínek zrušení nepřezkoumatelného rozsudku, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a to rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#). Žalobkyni bylo takto znemožněno použít v dovolání náležitě dovolací důvody, neboť v rozsudku odvolacího soudu absentuje přezkoumatelný a jednoznačný závěr o tom, zda se v případě stanovení náhrady mzdy žalobkyně z neplatného rozvázání pracovního poměru aplikuje právo EU, v důsledku čehož je žalobkyně zkrácena i na svém právu uplatnit přesný dovolací důvod ohledně toho, že jí neaplikací práva EU soudem poslední instance v hlavním řízení vznikla škoda přičitatelná členskému státu z titulu odpovědnosti státu za porušení práva EU.

12. Odvolací soud se podle dovolatelky rovněž odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu, podle které je nepřezkoumatelný i rozsudek, jehož skutkové a právní závěry vycházejí z tzv. souhrnného zjištění, jímž se zjišťuje rozhodný skutkový stav současně na základě všech provedených důkazů, aniž se uvede, na základě kterých konkrétních důkazů se to které zjištění činí a z jakých důvodů, jakož i bez vysvětlení případných rozporů mezi nimi (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2001, sp. zn. [20 Cdo 2492/99](#), uveřejněný pod č. 40/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Rozpor v odůvodnění napadeného rozsudku spatřuje dovolatelka v tom, že soud citoval jako správný závěr

soudu poslední instance ze dne 15. 4. 2010, že zahraniční plat není odměnou za práci, přičemž na druhé straně dal za pravdu žalobkyni, že tento plat odměnou za práci ve smyslu čl. 157 SFEU je. Tento nepřezkoumatelně formulovaný závěr je na újmu práv žalobkyně s ohledem na vymezení dovolacích důvodů a právních otázek odpovědnosti státu za škodu.

13. Odvolací soud nepřezkoumatelnost rozsudku podpořil i v tom, že vyloučil předmětný nárok k samostatnému projednání, čímž znemožnil jeho posouzení ve všech právních souvislostech v systému adekvátní kauzality.

14. Odvolací soud se odchýlil i od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. [20 Cdo 1045/99](#), podle které je-li rozhodnutí soudu prvního stupně nepřezkoumatelné, protože tento soud nerespektoval zásady uvedené v ustanoveních § 157 a § 132 o. s. ř., musí odvolací soud takové rozhodnutí zrušit. Jestliže tak neučiní a přijme rozhodnutí ve věci samé, zatíží řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

15. Podle dovolatelky odvolací soud dále své rozhodnutí v meritu věci založil zejména na závěrech, že:

- nebylo povinností soudu poslední instance v případě žalobkyně použít čl. 157 SFEU (141 ES) a výklad vnitrostátního práva co do pojmu „odměna za práci“ v souladu s ustanovením tohoto článku a práva EU při stanovení náhrady mzdy z neplatného rozvázání pracovního poměru žalobkyně ve smyslu spravedlivé a stejné odměny za stejnou práci, neboť právo EU podle odvolacího soudu upravuje v čl. 157 SFEU stejnou odměnu žen za práci pouze v porovnání s muži,

- bylo z hlediska úspěšnosti žalobkyně v řízení údajně nutno, aby žalobkyně porušením článku 157 SFEU, resp. porušením práva EU, výslovně argumentovala v hlavním řízení, což žalobkyně údajně podle odvolacího soudu neučinila.

16. Žalobkyně dovozuje přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. z toho, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu záviselo na řešení těchto otázek:

a) Zda byla žalobkyně povinna v hlavním řízení z hlediska úspěšnosti ve sporu porušení práva EU v projednávané věci odkazem na konkrétně porušené předpisy EU explicitně namítat. Dovolatelka přitom má za to, že povinnost namítat porušení práva EU v projednávané věci neměla, nýbrž bylo úřední povinností soudu poslední instance slučitelnost v případě žalobkyně použitého vnitrostátního práva s právem EU přezkoumat.

b) Zda je otázka práva EU významná pro řešení daného případu a zda bylo v projednávané věci povinností soudu poslední instance při ústavně konformním posouzení spravedlivé a rovné odměny za práci stejné hodnoty u žalobkyně ve smyslu náhrady z neplatného rozvázání pracovního poměru použít čl. 157 SFEU, resp. z úřední povinnosti eurokonformně použít související použitelné právo EU včetně platné judikatury SDEU. Podle dovolatelky otázka práva EU je významná pro rozhodnutí daného případu. Nadto se domnívá, že projednávaný případ nelze posuzovat pouze v izolovaném smyslu znění čl. 157 SFEU, nýbrž v kontextu celého systému práva EU, včetně zásad a cílů EU, úkolů Smluv a výkladových postupů judikovaných SDEU, jakož i takto inkorporovaného systému práva EU do práva vnitrostátního. Podle dovolatelky cíle, principy a myšlenkové zdroje EU je nutno v projednávané věci použít jako výkladové pomůcky při výkladu předpisů práva Společenství a současně je nutno jim dát z hlediska vnitrostátního práva ústavně garantovaný a závazný kontext rovnosti a spravedlivého odměňování za stejnou práci stejné hodnoty.

c) Zda se obsah čl. 157 SFEU a závěry judikatury SDEU ohledně širokého výkladu pojmu „odměna za práci“ použijí výhradě při srovnání odměn žen za práci v porovnání s muži, či zda jeho obsah zakotvuje i obecnou zásadu spravedlivé a rovné odměny za stejnou práci stejné hodnoty, kterou má soud jako výkladové pravidlo práva EU a ústavně garantovaný princip z úřední povinnosti aplikovat. Podle dovolatelky odvolací soud posoudil dopad čl. 157 SFEU na posouzení odměny za práci z titulu neplatného rozvázání pracovního poměru žalobkyně nesprávně, jakož i neaplikoval správně příslušná ustanovení vnitrostátního práva, která s právem EU v dotčené části odměňování za práci musejí být souladná.

d) Zda existovala rozumná pochybnost k aplikovatelnosti práva EU na daný případ ke dni rozhodování soudu poslední instance v hlavním řízení a zda bylo povinností soudu poslední instance předložit v projednávané věci předběžnou otázku k SDEU. Podle dovolatelky se odvolací soud mj. odchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. [28 Cdo 2927/2010](#), když z rozhodnutí soudu poslední instance v hlavním řízení není vůbec patrné, zda a s jakým výsledkem posuzoval slučitelnost aplikovaného vnitrostátního práva s právem EU, neboť otázku aplikace práva EU ve smyslu toho, aby si tuto otázku vůbec položil a jak se s ní případně vypořádal, odvolací soud svévolně neřešil, čímž je porušení práva EU v projednávané věci samo o sobě dostatečně závažné, zakládající žalobkyni automaticky právo na náhradu škody. Protože judikatura SDEU k výkladu zahraničního platu nikoliv z hlediska účelu – jako kompenzace výdajů, ale příčiny – jako odměny za práci v souvislosti s pracovním poměrem, byla zpřesněna až v období následně po rozhodnutí soudu poslední instance v hlavním řízení, a to v rozsudku K. D. ve spojených věcech C-124/11, C-125/11 a C-143/11, a proto v době rozhodování odvolacího soudu v hlavním řízení ke dni 15. 4. 2010 existovala povinnost odvolacího soudu se na SDEU ve smyslu čl. 267 SFEU obrátit s předběžnou otázkou aplikace práva EU na případ žalobkyně, neboť tato záležitost v předmětné době nebyla z hlediska zahraničního platu do všech důsledků SDEU vyřešena.

e) Který z účastníků a v jakém rozsahu měl v projednávané věci s přihlédnutím k ustanovení § 133a o. s. ř. procesní povinnosti tvrdit a prokázat (a z nich vyplývající břemena tvrzení a důkazní) skutečnosti o přímé nebo nepřímé diskriminaci žalobkyně v odměňování za práci. Podle dovolatelky závěr odvolacího soudu, že žalobkyni namítaný nízký plat v porovnání s platem jiných diplomatů v zahraničí nezakládá nepřípustnou nerovnost, nevychází ze zákonného postupu soudem prováděného dokazování podle § 133a o. s. ř. V řízení vyšlo najevo, že zahraniční plat je odměnou za práci podle práva EU a že žalobkyni tento plat nebyl vyplácen, zatímco jiným diplomatům, kteří nedostali neplatnou výpověď z pracovního poměru, vyplácen byl. Za této situace v řízení postačovalo tvrzení žalobkyně, že toto rozdílné zacházení bylo motivováno zákonem stanoveným diskriminačním důvodem, aniž by žalobkyně měla povinnost tuto motivaci dále prokazovat. Je povinností zaměstnavatele, aby prokázal, že dotčená praxe je odůvodněna objektivními okolnostmi, které se netýkají diskriminace na základě pohlaví.

f) Zda byly splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání, jestliže žalovaný neuvedl v řízení žádné skutkové okolnosti na svoji obranu proti žalobě vyjma obecného tvrzení, že žalobkyně údajně mylně dovozuje odpovědnost státu za škodu porušením práva z vydaného rozhodnutí soudu poslední instance v hlavním řízení.

g) Zda přímý účinek práva EU vylučuje, aby příčinnou souvislost s tvrzenou škodou bylo možno shledat jak vzhledem k rozhodnutí soudu poslední instance, tak vzhledem k vadné vnitrostátní legislativní úpravě, na základě níž soud poslední instance rozhodoval. Podle dovolatelky z rozhodnutí odvolacího soudu není patrné, mezi jakými skutkovými okolnostmi existenci příčinné souvislosti u žalobkyni uplatněných nároků zjišťoval, a současně soud náležitě v odůvodnění rozsudku neuvedl, jaké okolnosti z hlediska jeho závěru jsou způsobilé tento stav

příčiny a následku vzhledem k dílčím nárokům vyloučit, neboť odvolací soud při přezkumu příčinné souvislosti nevzal v potaz, že žalobkyně nárokovala jak náhradu škody, tak náhradu nemajetkové újmy, přičemž tyto nároky stojí na samostatném skutkovém základu a musejí být i samostatně zkoumány z hlediska příčinného vztahu.

h) Zda povaha žalobkyní argumentované škody (skutečná škoda, ušlý zisk či nemajetková újma) musí být žalobkyní vymezena explicitně v žalobním návrhu z hlediska jeho projednatelnosti, či může soud o povaze této škody rozhodnout na základě své úvahy ve vnitrostátním procesním režimu § 153 odst. 2 o. s. ř. a ve smyslu unijních požadavků efektivity a ekvivalence, a zda mohla žalobkyně za použití režimu § 153 odst. 2 o. s. ř. vznést námitku proti samotné délce kompenzačního řízení. Podle dovolatelky nebyl naplněn požadavek judikatury SDEU, že kritéria umožňující stanovit rozsah a povahu náhrady škody nesmějí být méně příznivá než ta, která se týkají podobných nároků založených na vnitrostátním právu, a že v žádném případě nesmí být konstruována tak, aby činila náhradu škody prakticky nemožnou nebo nadměrně obtížnou. Náhrada škody pak musí být přiměřená utrpěné újmě. Z uvedeného podle dovolatelky vyplývá, že rovněž nepřiměřeně dlouhé samotné kompenzační řízení zakládající nemajetkovou újmu podle vnitrostátního práva musí být posouzeno z hlediska požadavků efektivity a ekvivalence stejně i u nároků z odpovědnosti státu za škodu porušením práva EU. Nadto se měl odvolací soud odchýlit od označené judikatury Nejvyššího soudu, jestliže opomenul, že dovolují-li výsledky provedení dokazování podřadit uplatněný nárok pod jiné hmotněprávní ustanovení, než jakého se žalobce dovolává, je povinností soudu uplatňovaný nárok takto posoudit, bez ohledu na to, zda právní důvod požadovaného plnění je v žalobě uveden. Přitom dovolatelka poukázala na procesní rozhodnutí soudu prvního stupně, která byla následně odvolacím soudem změněna, což mělo za následek prodloužení délky kompenzačního řízení, která by měla jít na vrub státu a nepřiměřené délky kompenzačního řízení. Dále uvedla, že pokud byla požadována náhrada nemajetkové újmy formou konstatování porušení práva EU, způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá přímo z právního předpisu a soud tedy není striktně vázán výší a formou žalobního nároku. Pokud tedy odvolací soud odmítl jakékoliv úvahy o formě a výši odškodnění nad rámec žalobkyní uplatněného nároku, pak porušil princip efektivity a ekvivalence dle práva EU. Dovolatelka poukázala na judikaturu Nejvyššího soudu, podle které lze požadovat navýšení zadostiučinění v případě nepřiměřeně dlouze vedeného kompenzačního řízení s tím, že toto navýšení do nastoupení účinků kompenzace řádně navrhl, a je proto nesprávný závěr odvolacího soudu, že není co navýšovat, neboť se žalobkyně finančního zadostiučinění za nemajetkovou újmu nedomáhala.

17. Podle dovolatelky je přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. dána tím, že napadené rozhodnutí záviselo na řešení uvedených právních otázek a odvolací soud při jejich řešení porušil použitelné právo EU, včetně judikatury SDEU, a odchýlil se od rozhodovací praxe dovolacího soudu vyslovené v rozsudku ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. [28 Cdo 2927/2010](#), vydané na podkladu nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. [IV. ÚS 1521/10](#), jakož i od další dovolatelkou označené judikatury dovolacího soudu, v důsledku čehož rozhodnutí odvolacího soudu podle § 241a odst. 1 o. s. ř. spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

18. Dovolatelka současně navrhla, aby se Nejvyšší soud jako soud poslední instance obrátil na SDEU s předběžnou otázkou, pokud sezná, že aplikace práva EU na případ žalobkyně nebyla SDEU dosud ve všech souvislostech vyřešena, neboť je to SDEU, který je povolán právo EU vykládat.

19. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III. Přípustnost dovolání

20. Nejvyšší soud projednal dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“

21. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) za splnění podmínky povinného zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), přičemž v rozsahu rozhodnutí o věci samé obsahuje i základní náležitosti podle § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř. Nejvyšší soud tak dále posuzoval přípustnost dovolání.

22. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

23. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

24. Namítá-li dovolatelka, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu záviselo na vyřešení otázky procesního práva, a to výkladu § 219a odst. 1 písm. b) o. s. ř. a podmínek zrušení nepřezkoumatelného rozsudku, při jejímž řešení se odvolací soud měl odchýlit od rozhodovací praxe odvolacího soudu, dále že v rozporu s judikaturou skutkové a právní závěry vycházejí z tzv. souhrnného zjištění, že napadené rozhodnutí obsahuje rozpor v odůvodnění, co do závěru, že zahraniční plat je či není odměnou za práci, což je dovolatelce na újmu při vymezení dovolacích důvodů a právních otázek, a konečně že vyloučením nároku k samostatnému projednání odvolací soud znemožnil jeho posouzení ve všech právních souvislostech v systému adekvátní kauzality, nemohou uvedené námítky založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť odvolací soud se neodchýlil od závěrů uvedených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněného pod č. 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (rozhodnutí odvolacího soudu jsou dostupná na www.nsoud.cz), ze kterého vyplývá, že měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky nebyly - podle obsahu odvolání - na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně platí, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly - podle obsahu dovolání - na újmu uplatnění práv dovolatele.

25. Odůvodnění rozsudku odvolacího soudu není nijak na újmu uplatnění práv žalobkyně v dovolacím řízení. Okolnost, že žalobkyně důvody zamítavého rozsudku odmítá akceptovat, jeho nepřezkoumatelnost nezakládá. Odvolací soud a před ním i soud prvního stupně jasně a srozumitelně vysvětlily důvody, proč „zahraniční plat“ spadá pod pojem odměna za práci ve smyslu čl. 157 SFEU, jakož i důvody, proč se čl. 157 SFEU a z něj vycházející judikatura SDEU na nárok žalobkyně uplatněný v původním řízení nevztahoval. Rozhodnutí soudů pak nemůže vycházet ze souhrnných skutkových zjištění už jenom z toho důvodu, že skutková zjištění soudu prvního stupně vychází především z obsahu rozhodnutí vydaných v původním řízení, která řádně označuje a uvádí, jaké skutečnosti z nich vyplývají. V poměrech projednávané věci je nepochybně důvodná i citace rozhodnutí Nejvyššího a Ústavního soudu, co do jejich právních závěrů. Odvolacímu soudu není ani co vytknout co do způsobu, jakým se vypořádal s namítanými vadami řízení před soudem prvního stupně.

26. Žalobkyně dále dovozuje přípustnost dovolání z toho, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu záviselo na vyřešení celkem osmi otázek (shora uvedených), ve kterých odvolací soud měl porušit aplikovatelné právo EU, včetně judikatury SDEU a odchýlit se od rozhodovací praxe dovolacího soudu, a to zejména od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. [28 Cdo 2927/2010](#), který řeší odpovědnost státu za škodu vzniklou jeho pochybením v implementaci nařízení EU a jejich přímého účinku.

27. Na vyřešení otázky a) [povinnost explicitní námitky porušení předpisů EU] napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve smyslu § 237 o. s. ř. nezáviselo, neboť odvolací soud porušení práva EU v rozsudku Nejvyššího soudu v posuzovaném řízení tak jako tak neshledal. Krom toho odvolací soud uvádí, že porušením čl. 157 SFEU nebylo žalobkyní vůbec v původním řízení argumentováno v souvislosti se skutkovým zjištěním, že nerovné (diskriminační) podmínky stanovené pro náhradu zvýšených životních nákladů, resp. pro náhradu mzdy (platu) pro ženy a muže, nebyly žalobkyní v původním řízení nikdy tvrzeny, a žalobkyní nebylo skutkově ani tvrzeno, že by podmínky vztahující se k náhradě zvýšených životních nákladů byly stanoveny či uplatňovány odlišně pro muže a ženy, ani takové okolnosti nevyšly v původním řízení najevo. Na tomto skutkovém zjištění, z něhož nutně musí vycházet i dovolací soud (§ 241a odst. 1 a 6 o. s. ř.), pak teprve odvolací soud činí závěr, že za uvedených okolností nebylo povinností soudu v původním řízení použít čl. 157 SFEU, resp. provést výklad vnitrostátního práva ve smyslu ustanovení tohoto článku.

28. Z týchž důvodů nemůže přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. založit ani otázka e), týkající se procesní povinnosti tvrzení a prokázání diskriminace žalobkyně. Předmětem nynějšího řízení již nejsou pracovněprávní nároky dotčené diskriminací, ale náhrada škody vůči státu za porušení práva EU jeho orgány. Pokud se týče skutečností, které vzaly za prokázané soudy v posuzovaném řízení, pak dovolatelka staví svoji argumentaci na vlastní variantě skutkového stavu, než z jakého vychází napadené rozhodnutí.

29. Obdobně napadené rozhodnutí nezáviselo ani na vyřešení otázky f), týkající se splnění podmínek pro vydání rozsudku pro uznání. Jak vyplývá i z odůvodnění napadeného rozhodnutí, byla uvedená otázka již v průběhu řízení pravomocně vyřešena usnesením odvolacího soudu ze dne 6. 1. 2016, č. j. 30 Co 407/2015-205, jímž bylo jako věcně správně potvrzeno usnesení soudu prvního stupně o zamítnutí návrhu žalobkyně na vydání rozsudku pro uznání. Odvolací soud sice dal za pravdu žalobkyni, že bylo vadou řízení před soudem prvního stupně, pokud tímto rozsudkem rozhodl dříve, než bylo pravomocně rozhodnuto o zamítnutí návrhu na vydání rozsudku pro uznání, avšak tato vada neměla za následek nesprávné rozhodnutí, nadto byla odstraněna v průběhu odvolacího řízení. Dovolací soud pak ani postupem podle § 242 odst. 3 o. s. ř. nenahlíží na takovou vadu řízení jinak.

30. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. není dána ani v případě otázky g), která je projevem nesouhlasu dovolatelky se závěrem odvolacího soudu o nedostatku příčinné souvislosti mezi údajně nedostatečnou implementací unijního práva a vznikem újmy za situace, kdy poukazovaná unijní úprava má přímý účinek. Právní posouzení příčinné souvislosti může spočívat toliko ve stanovení, mezi jakými skutkovými okolnostmi má být její existence zjišťována, případně zda a jaké okolnosti jsou, či naopak nejsou způsobilé tento vztah vyloučit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. [28 Cdo 3471/2009](#)). Závěr odvolacího soudu o nedostatku příčinné souvislosti není výsledkem aplikace právních norem na zjištěný skutkový stav, nýbrž výsledkem hodnocení provedených důkazů; nejde tudíž o závěr právní, ale o závěr skutkový. Brojí-li žalobkyně proti tomuto (skutkovému) závěru odvolacího soudu, uplatňuje nezpůsobilý dovolací důvod (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.). Závěr o nedostatku příčinné souvislosti přitom stojí na přímém účinku ustanovení čl. 157 SFEU, které je tak přímo použitelné vnitrostátními soudy bez nutnosti zapracování do vnitrostátních právních norem. Uvedený závěr nepochybně platí i pro žalobou uplatněný nárok na náhradu nemajetkové újmy, neboť i tato (stejně jako škoda) měla žalobkyni vzniknout v důsledku zamítnutí žaloby o zaplacení náhrady za tzv. zahraniční plat.

31. Konečně i v případě otázky h), týkající se vymezení škody a možnosti soudu přiřknout žalobkyni nárok nad rámec žalobního návrhu, lze uzavřít, že ani na těchto otázkách napadené rozhodnutí ve smyslu § 237 o. s. ř. nezávisí. Krom toho se odvolací soud nijak neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, jestliže uzavřel, že „pokud žalobkyně v tomto řízení požaduje náhradu škody a náhradu nemajetkové újmy formou konstatování porušení práva, a to v důsledku tvrzené odpovědnosti státu za porušení unijního práva, pak uplatnění nároku na finanční zadostiučinění za nepřiměřenou délku tohoto řízení je nepochybně uplatněním nového nároku“, a že „požádala-li žalobkyně... o ‚navýšení‘ zadostiučinění za průtahy tohoto kompenzačního řízení, pak není co navyšovat, neboť žalobkyně se v tomto řízení finančního zadostiučinění za nemajetkovou újmu nedomáhá“. Odvolací soud se tímto nijak neodchýlil od dovolatelkou označeného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. [25 Cdo 643/2000](#), a tam uvedeného závěru, že jestliže soud rozhoduje o nároku na peněžité plnění, který vychází ze skutkových tvrzení, jež umožňují posoudit uplatněný nárok po právní stránce i podle jiných norem, než jak je žalobcem navrhováno, popř. dovolují-li výsledky provedení dokazování podřadit uplatněný nárok pod jiné hmotněprávní ustanovení, než jakého se žalobce dovolává, je povinností soudu takto nárok posoudit, a to bez ohledu, zda je v žalobě právní důvod požadovaného plnění uveden, či nikoliv. Nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené porušením unijního práva rozhodnutím ve věci samé totiž zcela zřetelně musí vycházet z jiných skutkových zjištění než nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení. Další dovolatelkou označená rozhodnutí dovolacího soudu se pak týkají výlučně navýšení peněžitého zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou posuzovaného řízení, a to v důsledku nepřiměřené délky řízení o takovém nároku. Krom toho požadovala-li žalobkyně v nynějším řízení vedle původně uplatňovaného zadostiučinění konstatováním porušení práva nově i peněžitou satisfakci, jednalo by se v každém případě o změnu žaloby, kterou by soud musel připustit, byť v řízení o zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou posuzovaného řízení (což není nynější případ) by patrně nebyl dán důvod takovou změnu žaloby nepřipustit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. [30 Cdo 5189/2016](#)).

32. Dovolání je ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, jaké jsou předpoklady odpovědnosti státu za újmu způsobenou porušením práva EU rozhodnutím Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, neboť tato otázka v uvedených souvislostech nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Odpověď na uvedenou otázku v sobě přitom zahrnuje i odpověď na otázky b) až d), včetně toho, zda lze odpověď na dílčí položené otázky považovat za relevantní pro rozhodnutí soudu ve věci samé.

IV. Důvodnost dovolání

33. Dovolání není důvodné.

34. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi již vyřešil otázku, jaké jsou obecně předpoklady vzniku odpovědnosti státu za újmu způsobenou porušením práva EU (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2012, sp. zn. [28 Cdo 2927/2010](#), jakož i na něj navazující rozsudek ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. [30 Cdo 1945/2016](#); rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na www.nsoud.cz).

35. V prvním z označených rozhodnutí s odkazem na judikaturu SDEU, jakož i judikaturu nejvyšších soudů členských států (dále srov. též tam citovaná rozhodnutí), Nejvyšší soud uvedl, že systém odpovědnosti za porušení unijního práva je systémem autonomním, postaveným na odlišných podmínkách, než jaké předpokládá zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále též „OdpŠk“. Členský stát tak nese odpovědnost za škodu způsobenou porušením evropského práva, byť tuto problematiku

právní řád České republiky výslovně neupravuje.

36. V rozhodovací praxi SDEU jsou konkrétní podmínky, za jakých odpovědnost státu za porušení unijního práva dává vzniknout právu jednotlivce na náhradu škody, konstruovány následovně:

- cílem porušeného právního předpisu je přiznání práv jednotlivcům; právo na náhradu škody jednotlivci vzniká za situace, dopustí-li se členský stát porušení takové normy unijního práva, která ve prospěch tohoto jednotlivce zakládá dostatečně určitelné subjektivní právo, nebo chrání jeho právní zájem;
- porušení musí být dostatečně závažné, přičemž míra závažnosti se v podmínkách unijního práva vykládá v závislosti na rozsahu volného uvážení svěřeného daným předpisem vnitrostátnímu orgánu;
- mezi porušením povinnosti ze strany členského státu a škodou způsobenou poškozenému musí existovat příčinná souvislost; v rámci posuzování příčinné souvislosti je přitom třeba zkoumat, zda nedošlo k narušení příčinné souvislosti jednáním či opomenutím jiného subjektu práva nebo zásahem vyšší moci, anebo tím, že poškozený sám ke vzniku škody přispěl svým jednáním či opomenutím, případně tím, že nesplnil svou zmírňovací povinnost ve vztahu ke škodě.

37. Všechny tři podmínky (porušení unijního právního předpisu přiznávajícího práva jednotlivci, dostatečná závažnost tohoto porušení a příčinná souvislost mezi porušením právního předpisu a škodou) musí být splněny kumulativně a platí pro jakýkoli způsob porušení unijního práva. Jsou tedy nutné a zároveň postačující pro to, aby jednotlivcům vzniklo právo na náhradu škody. Pokud jsou uvedené podmínky splněny, stát musí poskytnout náhradu za způsobenou škodu v souladu s vnitrostátními právními předpisy upravujícími odpovědnost, přičemž podmínky náhrady škody stanovené vnitrostátními právními předpisy nesmí být méně příznivé než podmínky platné pro podobné nároky vzniklé na základě vnitrostátního práva a nesmí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat získání náhrady škody.

38. Ačkoliv shora uvedené předpoklady odpovědnosti státu se uplatní obecně, ve vztahu k činnosti všech státních orgánů, tedy jak legislativních, výkonných, tak soudních, je nepochybné, že posouzení naplnění uvedených předpokladů se u jednotlivých orgánů může lišit.

39. Otázkou odpovědnosti České republiky za porušení práva EU rozhodnutím soudu, potažmo dokonce rozsudkem Nejvyššího soudu, se přitom dosud Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi přímo nezabýval, a pokud se k ní vyjádřil, tak toliko na okraj, mimo rámec řešené právní otázky (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2016, sp. zn. [30 Cdo 4622/2015](#)), kdy více méně odkázal na ne zcela jednoznačné závěry komentářové literatury.

40. Ve vazbě na svoji dosavadní rozhodovací činnosti, jakož i s přihlédnutím k závěrům komentářové literatury [srov. zejm. Bobek, M., Komárek, J., Passer J. Vyhnání z rajské zahrady neodpovědnosti (Národní soudy a porušení komunitárního práva). Soudce. Číslo 9, ročník 2004; Komárek, J. „Velký Hybatel“ – Evropský soudní dvůr a hledání vnitřního souladu právního řádu Společenství. Právník. Číslo 5, ročník 2006; Tichý, L. Odpovědnost členského státu za delikt v „systému“ evropského práva. Jurisprudence, Číslo 5, ročník 2011; Ištváněk, F., Simon, P., Korbel, F. Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 7; Vojtek, P., Bičák, V. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 4. vydání: Praha: C. H. Beck, 2017, s. 39], je Nejvyšší soud přesvědčen, že v případě posuzování předpokladů pro vznik odpovědnosti státu za porušení práva EU soudním rozhodnutím je nutno v první řadě vyjít z rozhodovací praxe SDEU.

41. Explicitně k rozhodnutím vnitrostátních soudů se měl SDEU možnost poprvé vyjádřit v rozhodnutí C-224/01 K., v němž dospěl k závěru, že porušení unijního práva rozhodnutím vnitrostátního soudu v poslední instanci je přičitatelné členskému státu. Ve zmíněném rozsudku byly stanoveny rovněž podmínky, za jakých odpovědnost vzniká, avšak nebyla řešena otázka, který soudní orgán má o náhradě škody rozhodovat.

42. Podmínky, za nichž je členský stát povinen nahradit škodu způsobenou jednotlivcům porušením práva EU, jsou shodné s podmínkami shora uvedenými (srov. bod 36). V případě druhé z uvedených podmínek (závažnosti porušení) je z důvodu zvláštní povahy funkce soudu stát odpovědný jen ve výjimečném případě, a sice když soudní rozhodnutí v posledním stupni zjevným způsobem porušilo použitelné právo (C-224/01 K., C-129/00 Komise proti Itálii, C-453/00 K. a H.). To, zda k takové skutečnosti došlo, se zkoumá zejména na základě okolností, jimiž se vyznačuje situace, jež mu byla předložena, tedy:

- a) míra jasnosti a přesnosti porušeného pravidla;
- b) úmyslná povaha protiprávního jednání;
- c) omluvitelná nebo neomluvitelná povaha nesprávného právního posouzení;
- d) případný postoj zaujatý orgánem EU;
- e) nesplnění povinnosti dotčeného soudu předložit předběžnou otázku.

43. Dostatečně závažné porušení práva EU nastane vždy, když bylo dotčené rozhodnutí přijato ve zjevném rozporu s judikaturou Soudního dvora v dané oblasti.

44. K odpovědnosti státu za porušení práva EU rozhodnutím soudů se SDEU znovu vyjádřil v případě C-160/14 J. F. F. d. S. e B., v němž připomenul své závěry z rozhodnutí C-224/01 K., a to zejména skutečnost, že z důvodu úlohy soudní moci při ochraně práv, která jednotlivcům poskytují pravidla unijního práva, by byla plná účinnost těchto pravidel poskytujících tato práva zpochybněna a byla by oslabena ochrana těchto práv, pokud by bylo vyloučeno, aby jednotlivci mohli při splnění určitých podmínek dosáhnout náhrady újmy, jež jim byla způsobena porušením unijního práva přičitatelným rozhodnutím vnitrostátního soudu rozhodujícího v poslední instanci. Podmínky stanovené pro náhradu škody stanovené vnitrostátními právními předpisy nesmí být méně příznivé než podmínky platné pro podobné nároky vzniklé na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti) a nesmí být upraveny tak, aby v praxi znemožňovaly nebo nadměrně ztěžovaly získání náhrady škody (zásada efektivity).

45. Z toho důvodu je podle SDEU legislativně zakotvená nezbytnost zrušení předchozího rozhodnutí pro účely řízení o náhradě škody v rozporu s unijním právem, jelikož takové pravidlo může nadměrně ztížit získání náhrady újmy způsobené dotčeným porušením unijního práva.

46. SDEU se rovněž vypořádal s možným poukazem na zásadu překážky věci rozsouzené a právní jistoty, když připomenul, že uznání zásady odpovědnosti státu v důsledku rozhodnutí soudu rozhodujícího v posledním stupni nemá samo o sobě za následek zpochybnění právní moci vyplývající z takového rozhodnutí. Řízení o odpovědnosti státu v důsledku rozhodnutí nemá stejný předmět a nemusí mít nutně stejné účastníky jako rozhodnutí, s nímž je spojená překážka věci pravomocně rozsouzené. V případě úspěchu v řízení o žalobě na náhradu škody vůči státu se žalobce domůže odsouzení státu k náhradě škody vůči němu, ale nutně nedosáhne zpochybnění právní moci soudního rozhodnutí, jímž byla způsobena tato škoda. Navíc, zásada odpovědnosti státu vyžaduje náhradu škody, nikoliv nové přezkoumání soudního rozhodnutí, jež způsobilo škodu.

47. K argumentu právní jistoty se SDEU vyjádřil v tom smyslu, že ji nelze v žádném případě použít tak, že popře zásadu odpovědnosti státu za škodu způsobenou jednotlivcům jemu přiřitatelným porušením unijního práva, jelikož by taková situace vedla k zabránění jednotlivci v uplatňování práv, která může vyvozovat z právního řádu EU.

48. Z těchto důvodů SDEU konstatoval, že unijní právo, a zejména zásady formulované SDEU v oblasti odpovědnosti státu za újmu způsobenou jednotlivcům porušením unijního práva vnitrostátním soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, brání vnitrostátním právním předpisům, které vyžadují předchozí zrušení rozhodnutí, jež způsobilo újmu a které vydal tento soud, třebaže takovéto zrušení je prakticky vyloučeno.

49. Skutečnost, že soudem, jehož rozhodnutí může založit odpovědnost státu za porušení práva EU, je pouze soud rozhodující v posledním stupni, je pak dána jednak tím, že pouze takový soud má povinnost za splnění podmínek uvedených v čl. 267 SFEU položit předběžnou otázku k výkladu unijního práva SDEU, jednak tím, že primárně se má účastník domáhat ochrany svých dotčených práv v řízení, v němž je o jeho dotčených právech rozhodováno, a to případně i s využitím řádných a mimořádných opravných prostředků, jsou-li přípustné.

50. V podmínkách České republiky je takovým soudem rozhodujícím v posledním stupni nepochybně Nejvyšší soud jako soud dovolací, bylo-li dovolání proti rozsudku odvolacího soudu alespoň objektivně přípustné (tzn., nebyly naplněny negativní podmínky uvedené v § 238 o. s. ř.). Samozřejmě takovým soudem může být i soud odvolací, je-li proti jeho rozhodnutí dovolání objektivně nepřipustné, a může jím být i soud prvního stupně, není-li proti jeho konečnému rozhodnutí přípustné odvolání (srov. § 202 odst. 2 o. s. ř.).

51. Na základě shora uvedené judikatury SDEU Nejvyšší soud uzavírá, že Česká republika odpovídá za újmu způsobenou jednotlivci porušením práva EU rozhodnutím soudu rozhodujícím v posledním stupni, včetně rozsudku Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, i když takové rozhodnutí nebylo pro nezákonnost zrušeno, a to za předpokladu, že porušená norma unijního práva přiznává práva jednotlivcům, porušení je dostatečně závažné a existuje přímá příčinná souvislost mezi porušením povinnosti, která je uložena státu, a škodou utrpěnou poškozenými osobami.

52. Jak bylo shora rovněž uvedeno, v případě druhé podmínky (závažnosti porušení) je z důvodu zvláštní povahy funkce soudu stát odpovědný jen ve výjimečném případě, a sice když soudní rozhodnutí v posledním stupni zjevným způsobem porušilo použitelné právo.

53. Při posouzení této podmínky se přitom nelze obejít bez výkladu dotčené normy unijního práva, avšak nikoliv ve smyslu, jaký byl správný výklad (aplikace) dotčené normy v posuzovaném případě, nýbrž ve smyslu, zda jsou zde okolnosti, pro které je nutno porušení práva EU hodnotit jako zcela zjevné.

54. V nyní projednávané věci se přitom jedná o situaci, kdy aplikace (podle dovolatelky dotčeného) ustanovení čl. 157 SFEU nepřišla soudu v posuzovaném rozhodnutí ani na mysl (vůbec se aplikací a výkladem ustanovení nezabýval). V takovém případě je nutno posoudit i otázku, zda soudu aplikace dotčeného ustanovení práva EU na mysl přijít nutně musela (povinnost aplikace byla zcela zjevná).

55. Závěr o zjevném porušení použitelného práva EU, a to právě s ohledem na zvláštní povahu funkce soudu, lze učinit pouze ve výjimečném případě, což bude v první řadě a především za situace, kdy na soudem řešený případ dopadala judikatura SDEU, přičemž soud rozhodl ve zjevném rozporu s ní. V případech, kdy se bude jednat o otázku v judikatuře SDEU neřešenou, by mohla odpovědnost státu nastoupit pouze v případech, kdy je dotčená norma unijního práva zcela jasná a přesná, takže možnost její nesprávné aplikace (zahrnujíc v to i její neaplikaci) v projednávaném případě, a to

případně i s ohledem na postoj zaujatý jiným orgánem EU, je zcela neomluvitelná, anebo kdy dotčená norma sice zcela jasná a přesná není, avšak soud rozhodující v poslední instanci, přestože se její aplikací zabýval, zcela zjevně nesplnil svou povinnost předložit předběžnou otázku SDEU (a její nepoložení by bylo možno hodnotit jako příčinu vzniku škody).

56. Podmínky odpovědnosti státu tak nebudou zásadně splněny v případech, kdy soud postupoval v souladu s doktrínou *acte claire* či *acte éclairé*. „Je zajisté jen věcí vnitrostátního soudu, aby posoudil, zda je řádná aplikace unijního práva natolik zřejmá, že není ponechán prostor pro žádné rozumné pochybnosti, a v důsledku toho se rozhodne, že nepředloží Soudnímu dvoru otázku týkající se výkladu práva Společenství, která vyvstala při jednání před tímto soudem... Samotná existence protichůdných rozhodnutí vydaných ostatními vnitrostátními soudy nemůže být v tomto ohledu rozhodujícím prvkem pro uložení povinnosti stanovené v čl. 267 třetím pododstavci SFEU“ (srov. C-160/14 J. F. F. d. S. e B., odst. 40 - 41, jakož i tam citovanou judikaturu). Naopak podmínky odpovědnosti zpravidla budou splněny, bude-li dán zjevný rozpor s judikaturou SDEU (samozřejmě pouze s tou, která v době rozhodování soudu byla dostupná) nebo nebude-li splněna podmínka úmyslné povahy protiprávního jednání. Nebude-li se ovšem jednat o případ zjevného rozporu s judikaturou SDEU dostupnou již v době vydání posuzovaného rozhodnutí, požadavek respektování principu právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování by za stávající vnitrostátní legislativní úpravy, která svěřuje rozhodování o odpovědnosti státu z výkonu veřejné moci v prvním stupni okresním soudům, měl rozhodující soud vést k tomu, že shledá-li sám předtím naplnění všech ostatních předpokladů vzniku odpovědnosti státu, neučiní závěr o porušení práva EU zjevným způsobem (rozhodnutím vyššího soudu), aniž by v tomto směru položil předběžnou otázku SDEU. V takovém případě se ovšem bude muset ptát nejenom na to, zda cílem údajně porušeného předpisu EU je přiznání práv jednotlivcům a zda posuzovaným rozhodnutím byl předpis EU skutečně porušen, ale i zda toto porušení je dostatečně závažné ve smyslu shora označené judikatury SDEU.

57. Na základě výše uvedeného Nejvyšší soud shrnuje, že Česká republika odpovídá za porušení práva EU rozhodnutím soudu v posledním stupni, tedy i Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, za předpokladu kumulativního splnění podmínek, že 1) cílem porušeného právního předpisu je přiznání práv jednotlivcům, 2) porušení je dostatečně závažné, a 3) mezi porušením povinnosti ze strany státu a škodou způsobenou poškozenému existuje příčinná souvislost. Z důvodu zvláštní povahy funkce soudu je stát odpovědný jen ve výjimečném případě (porušení práva je dostatečně závažné), jen když soudní rozhodnutí porušilo použitelné právo zjevným způsobem, přičemž pro takový závěr jsou rozhodující a) míra jasnosti a přesnosti porušeného pravidla, b) úmyslná povaha protiprávního jednání, c) omluvitelná nebo neomluvitelná povaha nesprávného právního posouzení, d) případný postoj zaujatý orgánem EU, a e) nesplnění povinnosti dotčeného soudu předložit předběžnou otázku, přičemž dostatečně závažné porušení práva EU nastane vždy, když bylo dotčené rozhodnutí přijato ve zjevném rozporu s judikaturou SDEU. O nároku na náhradu škody rozhodují soudy v režimu zákona č. 82/1998 Sb., tedy za podmínek platných pro podobné nároky vzniklé na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), avšak požadavek uvedený v § 8 OdpŠk spočívající ve zrušení posuzovaného rozhodnutí pro nezákonnost se neuplatní, neboť by v podmínkách české právní úpravy prakticky znemožňoval nebo nadměrně ztěžoval získání náhrady škody (zásada efektivity), pakliže porušení práva EU není důvodem zmatečnosti, ani obnovy řízení (srov. § 228 a § 229 o. s. ř.), a v obecné rovině není ani důvodem pro zásah Ústavního soudu (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 11. 9. 2018, sp. zn. [II. ÚS 3432/17](#); rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na nalus.usoud.cz).

58. V jakém pořadí v řízení o náhradu škody bude soud posuzovat naplnění jednotlivých předpokladů odpovědnosti státu (povaha porušeného pravidla, závažnost porušení či příčinná souvislost) se pak v každém konkrétním případě bude řídit zásadou hospodárnosti řízení. V tomto směru byl adekvátní postup odvolacího soudu, který se v případě tvrzené nečinnosti legislativních orgánů dále nezabýval

naplněním zbývajících předpokladů vzniku odpovědnosti státu, jestliže dospěl k závěru, že zde nemůže být dán vztah příčinné souvislosti.

59. Stejný závěr o nedostatku příčinné souvislosti ovšem nelze bez dalšího učinit i ve vztahu k posuzovanému rozhodnutí Nejvyššího soudu. Proto je na místě se ptát i na existenci dalších předpokladů odpovědnosti státu, tedy zda cílem porušeného unijního předpisu je přiznání práv jednotlivcům a zda případné porušení unijního předpisu posuzovaným rozhodnutím by bylo možno hodnotit jako dostatečně závažné. Zde se přitom ještě neřeší otázka, jestli k porušení unijního předpisu skutečně došlo, ale řeší se pouze, zda by v případě naplnění hypotézy, že k porušení došlo, šlo o porušení dostatečně závažné. Tady jde již ovšem o otázku výkladu unijního práva, Nejvyšší soud se proto nadále musel zabývat tím, zda je třeba tuto otázku nechat zodpovědět SDEU nebo ji může zodpovědět sám. S ohledem na jasnost, obsáhlost a jednoznačnost dosavadní judikatury SDEU, jakož i jasnost a přesnost samotného předpisu EU (čl. 157 SFEU), jak bude dále uvedeno, dospěl k závěru, že uvedenou otázku může zodpovědět sám.

60. V nyní projednávané věci s ohledem na právní posouzení nároku odvolacím soudem je tak dále třeba posoudit, zda cílem čl. 157 SFEU je přiznání práv jednotlivcům, a pokud ano, zda neaplikace čl. 157 SFEU a judikatury SDEU k tomuto ustanovení v posuzovaném rozsudku Nejvyššího soudu může představovat jeho závažné porušení, a to navíc zcela zjevným způsobem.

61. Již na tomto místě Nejvyšší soud předesílá, že teprve pokud by hypotetické porušení předpisu EU mohlo být dostatečně závažné, bylo by třeba se ptát, jestli k porušení skutečně došlo, tedy je-li posuzované soudní rozhodnutí s unijním právem v rozporu. Takovou otázku (nebude-li odpověď vyplývat přímo a jednoznačně z dosavadní judikatury SDEU) byl měl zodpovědět již přímo SDEU. V případě položení předběžné otázky podle čl. 267 SFEU pak by bylo jisté na místě, bez ohledu jak si ji předběžně posoudil soud sám, i položení otázky, zda případně shledané porušení unijního předpisu posuzovaným soudním rozhodnutím bylo ve světle judikatury SDEU dostatečně závažné, tj. zakládající odpovědnost státu za porušení práva EU.

62. Podle čl. 157 odst. 1 a 2 SFEU každý členský stát zajistí uplatnění zásady stejné odměny mužů a žen za stejnou nebo rovnocennou práci. „Odměnou“ ve smyslu tohoto článku se rozumí obvyklá základní či minimální mzda nebo plat a veškeré ostatní odměny, jež zaměstnavatel přímo nebo nepřímo, v hotovosti nebo v naturáliích vyplácí zaměstnanci v souvislosti se zaměstnáním. Rovnost odměňování mužů a žen bez diskriminace na základě pohlaví znamená, že se odměna za stejnou práci vypočítává při úkolové mzdě podle stejné sazby, časová odměna za práci je stejná na stejném pracovním místě.

63. Toto ustanovení má jak vertikální, tak horizontální přímý účinek, který byl potvrzen judikaturou SDEU, a to v rozhodnutí C-45/75 Defrenne pro případy přímé diskriminace a v rozhodnutí C-96/80 J. i pro případy nepřímé diskriminace (srov. Syllová, J., Pítrová, L., Paldusová, H. a kol. Lisabonská smlouva. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 599).

64. Pojem „stejná práce“ představuje ryze kvalitativní koncept, neboť je výlučně spojen s povahou reálně vykonávané práce. Jeho rozsah působnosti navíc nelze omezit ani na situace, kdy muži a ženy vykonávají současně stejnou práci pro stejného zaměstnavatele (C-129/79 M.). Stejná práce znamená identické povinnosti a vztahuje se na způsob práce (manner of work). Zákaz diskriminace se však nevztahuje pouze na případy stejné práce, nýbrž také práce rovnocenné (work of equal value). Pro určení, zda se jedná o „rovnocennou práci“, se zohlední zejména povaha činností, které se zaměstnanci přiřadí, požadavky na vzdělání či povaha podmínek, za kterých je práce vykonávána (srov. Wagner-Steinrigl, S. Equal pay. EU legal framework. CJEU case law. Trier, 25. 4. 2017. Dostupné z: http://www.era-comm.eu/oldoku/SNLLaw/05_Equal_Pay/117DV26_Wagner_Steinrigl_EN.pdf). SDEU již

několikrát konstatoval, že posouzení, zda zaměstnanci vykonávají stejnou práci nebo práci, které lze přiznat stejnou hodnotu, má proběhnout se zohledněním souboru činitelů, jak jsou výše uvedeny (C-309/97 *Angestelltenbetriebsrat der Wiener Gebietskrankenkasse*, bod 17, C-381/99 *Brunnhöfer*, bod 43).

65. Podle zásady stejné odměny zakotvené v čl. 157 SFEU musí být rovná odměna navíc zaručena nejen na základě celkového posouzení úhrnu všech platových složek náležejících zaměstnancům, ale též pokud se týče jednotlivých aspektů odměny izolovaně (C-381/99 *B.*). Při porovnávání odměn dotčených zaměstnanců za účelem zjištění, zda je zásada rovné odměny dodržena, je nutné tuto zásadu aplikovat vůči každé ze složek odměny vyplácené mužům a ženám s vyloučením jakéhokoliv obecného celkového hodnocení úhrnného plnění poskytovaného zaměstnancům (C-262/88 *B.*, body 34 a 35).

66. V čl. 157 SFEU je obsažena relativně obecná definice pojmu odměna, ve smyslu které se odměnou rozumí obvyklá základní či minimální mzda nebo plat a veškeré ostatní odměny, jež zaměstnavatel přímo nebo nepřímo, v hotovosti nebo v naturáliích vyplácí zaměstnanci v souvislosti se zaměstnáním. Zpřesnění definice bylo předmětem četné judikatury SDEU. Do pojmu odměn jsou zahrnuty veškeré její formy, ať už hotovostní, či bezhotovostní, současné, či budoucí, a to za podmínky, že ji obdrží, byť nepřímo, zaměstnanec od svého zaměstnavatele, přičemž je nepodstatné, zda tuto odměnu obdržel na základě právního předpisu, na základě pracovní smlouvy či jiným způsobem (srov. *Sylová, J., Pítrová, L., Paldusová, H. a kol. Lisabonská smlouva. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 600*). SDEU zastává velice širokou interpretaci pojmu odměna pro účely aplikace čl. 157 SFEU. Do pojmu odměny zahrnul ve své judikatuře kupříkladu i cestovní benefity náležící zaměstnancům a jejich rodinným příslušníkům i po odchodu do důchodu (C-12/81 *G.*), pokračující platbu mzdy po dobu pracovní neschopnosti (C-171/88 *R.-K.*) či sváteční příplatky (C-281/97 *K.*). Za odměnu pro účely posuzování diskriminace považuje SDEU také dávky v mateřství (C-218/98 *A.*) nebo náhradu za přesčasové hodiny strávené na vzdělávacích kurzech, kterých se zúčastňují zaměstnanci na částečný úvazek jakožto členové rady zaměstnanců (C-360/90 *B.*). Odměnou může být dále částka odstupného (C-33/89 *K.*, C-262/88 *B.*) či příspěvek na dopravu (C-249/96 *Grant*). Jako na odměnu se má hledět i na zvláštní odstupné (*Überbrückungsgeld*) vyplácené určitým věkovým skupinám zaměstnanců, kteří dostali v souvislosti se slučováním zaměstnavatele výpověď, sloužící k překlenutí potíží z důvodu předdůchodového věku při hledání nového zaměstnání (C-19/02 *H.*). Ani skutečnost, že některé dávky jsou vypláceny po ukončení zaměstnaneckého poměru, nebrání tomu, aby byly považovány za odměnu (C-262/88 *B.*).

67. Jak z výše uvedeného příkladného výčtu plyne, SDEU zahrnuje do pojmu odměna velmi širokou škálu benefitů souvisejících se zaměstnáním počínaje náhradami za mzdu, odstupným, přes příspěvky na dopravu či stravování, příspěvky do penzijního připojištění vyplácené v souvislosti se zaměstnáním či překlenovací důchody až po speciální bonusové platby. Pod takto široce vymezenou interpretaci pojmu odměny poskytované v souvislosti se zaměstnáním lze z povahy věci podřadit též náhrady poskytované za zvýšené životní náklady spojené s plněním pracovních povinností v zahraničí. I na tento typ náhrady se proto zcela nepochybně vztahuje zákaz diskriminačního odměňování.

68. SDEU poskytnutý široký definiční rámec pojmu odměny se však v tomto kontextu použije výlučně pro účely čl. 157 SFEU, který sleduje zaručení rovnosti žen a mužů v odměňování.

69. Stran dokazování případné diskriminace lze obecně poukázat na to, že v zásadě musí zaměstnanec, který se považuje za oběť mzdové diskriminace na základě pohlaví, před vnitrostátním soudem prokázat, že byly splněny podmínky umožňující dospět k závěru o existenci nerovnosti v odměňování, tedy že mu zaměstnavatel vyplácí odměnu nižší než jeho referenčním kolegům, ačkoliv ve skutečnosti vykonává stejnou nebo srovnatelnou práci, takže je *prima facie* obětí diskriminace,

kteřou lze vysvětlit pouze pohlavím. Za předpokladu, že zaměstnanec předloží důkaz, že v daném případě bylo splněno kritérium týkající se existence rozdílu v odměňování mezi zaměstnancem ženského pohlaví a zaměstnancem mužského pohlaví, jakož i kritérium týkající se srovnatelné práce, jde pravděpodobně o diskriminaci. Následně přísluší zaměstnavateli, aby prokázal, že nedošlo k porušení zásady stejné odměny, a to zejména předložením důkazu, že činnosti skutečně vykonávané oběma dotčenými zaměstnanci nejsou srovnatelné, nebo že zjištěný rozdíl v odměňování je odůvodněn objektivními faktory prostými diskriminace na základě pohlaví (C-427/11 K.). Pouhý poukaz na nerovnou konečnou výši náhrad bez tvrzení, že ta by byla důsledkem nerovného odměňování ve srovnání s odměňováním referenčních kolegů jiného pohlaví, je nedostačující v kontextu čl. 157 SFEU.

70. Na tomto místě je nutno poukázat na skutkovou odlišnost výše uváděné judikatury SDEU vztahující se k výkladu pojmu odměna ve srovnání s předmětným případem.

71. Ve věcech řešených před SDEU totiž byly jednotlivé formy odměny ve smyslu čl. 157 SFEU poskytovány v rozporu se zásadou stejné odměny mužů a žen za stejnou či rovnocennou práci. Z dosavadní judikatury SDEU k čl. 157 SFEU vyplývá, že jeho smyslem není harmonizace systému, podmínek či výše jednotlivých druhů odměn napříč členskými státy, nýbrž docílení stavu, aby jak legislativní rámec takového odměňování na úrovni členských států, tak praxe na úrovni jednotlivých zaměstnavatelů dodržovala zákaz diskriminace v odměňování na základě pohlaví.

72. Nicméně jak bylo shora předesláno, smyslem posouzení dotčené normy unijního práva v řízení o nároku na náhradu škody není primárně zjištění jejího správného výkladu, jak měl být proveden v posuzovaném rozhodnutí, nýbrž zjištění existence okolností, pro které je nutno porušení práva EU hodnotit jako zcela zjevné.

73. O takový případ se jedná vždy, když bylo dotčené rozhodnutí přijato ve zjevném rozporu s judikaturou SDEU v dané oblasti. Takový rozpor posuzovaného rozhodnutí s judikaturou SDEU (či postojem zaujatým jiným orgánem EU) zde není a ani žalobkyně na žádné takové rozporné rozhodnutí SDEU neodkazuje.

74. Současně formulace dotčeného ustanovení ani obsah dosavadní judikatury SDEU nevedou k závěru, že by smyslem a účelem dotčeného ustanovení byla harmonizace systému, podmínek či výše jednotlivých druhů odměn napříč členskými státy, v posuzovaném případě pak ve smyslu, co všechno má zahrnovat náhrada ušlé „odměny“ v případě neplatného rozvázání pracovního poměru podle vnitrostátních předpisů.

75. Za tohoto stavu nelze učinit jiný závěr, než že nelze ani hypoteticky považovat za dostatečně závažné porušení unijního práva, nadto zjevným způsobem, pokud Nejvyšší soud v posuzovaném rozsudku při posuzování nároku žalobkyně neaplikoval čl. 157 SFEU, a to bez ohledu na to, jak by případně vyložil ustanovení čl. 157 SFEU ve vztahu k nároku žalobkyně na náhradu ušlého výdělku z neplatného rozvázání pracovního poměru SDEU v rámci řízení o předběžné otázce.

76. Nemůže-li být splněna jedna ze základních podmínek vzniku odpovědnosti státu za porušení práva EU spočívající v dostatečně závažnosti porušení, není již třeba se dále zabývat otázkou, zda posuzovaným rozhodnutím skutečně k tvrzenému porušení dotčeného ustanovení práva EU došlo a zda v příčinné souvislosti s tím vznikla žalobkyni tvrzená újma, neboť nárok na náhradu škody či nemajetkové újmy tak jako tak nemůže být dán.

77. V tomto smyslu je tedy právní posouzení odpovědnosti státu za porušení práva EU v napadeném rozsudku odvolacího soudu správné.

78. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud v posuzovaném řízení takové vady řízení neshledal.

79. Jelikož je rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé správné, a dovolání žalobce není důvodné, postupoval dovolací soud podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.